

Zene, zenetörténet; Művészetelmélet, képző- és iparművészet; Művészettörténet. A Természet-tudományok címszó alatt a matematikától a csillagászat, biológián, orvostudományon és számos egyéb ágon kívül a földrajzig igen változatos anyag található, s még a Sport, sporttörténet is kapott egy külön fejezetet. A további csaknem száz oldalnyi terjedelmet elfoglaló rész a szépirodalmi anyagot tárja fel, különös gonddal és alaposággal regisztrálva műfajok szerint ötven év változatos magyar irodalmi közleményeit, s 51 ország irodalmi alkotásait.

Az irodalomtörténészek számára igen nagy haszonnal forgatható bibliográfiai anyagot halmaz fel a magyar és a világirodalom történetének általános kérdések, valamint egyes szerzők szerint csoportosított ismertetése. Külön ki kell ebből az értékes és sokoldalú anyagból emelni a Rónay György által indított, a kortárs irodalomtörténetben fogalomná vált *Az olvasó naplója* c. rovatot, amely a nagy tudású, független szellemű, mértékadó ítéleteiről nevezetes szerkesztő, író, irodalomtörténész, kritikus Rónay György meghatározó kritikáit tartalmazza. A változatos, műfaji sokféleségen, a minden értékre nyitottságon túl legfőbb érdemei között azt kell számon tartanunk és nyomatékosan hangsúlyoznunk, hogy hosszú éveken át ezek a kritikák voltak az első egyes szerzők műveinek méltatása sorában. Bátorításul, ösztönzésül vagy vitára készítetésül szolgáltak a többi orgánusok kritikusi számára, megerősítették őket a véleményvállalásban, a kultúrpolitika által sokszor mellőzött, éppen csak megtúrt írók fontos alkotásainak integrálásában és népszerűsítésében (például éppen Mészöly Miklós, Pilinszky János, Sík Sándor és a nyugati magyar irodalom képviselőinek műveit említhetjük). Igen jelentős kritikusként tevékenykedett a lap hasábjain Rónay László is (többnyire Siki Géza néven), aki a kortárs szerzők művein kívül felvállalta a legfontosabb irodalomtörténeti munkák folyamatos figyelemmel kísérése mellett a hazai zenei élet eseményeiről való tájékoztatást is. Az elmúlt ötven év irodalmi életének alakulásáról, a szellemi élet tájékozódásáról, írói pályák alakulásáról ennek a fejezetnek a tanulmányozása szolgál a legtöbb érdekességgel és tanulsággal, s a lap karakteréről is igen fontos és jellemző információt nyújt.

A címlírások a többi repertóriumhoz képest bőségesebbek, igen gyakran annotáltak a sokszor semleges címekre való tekintettel; pontosságukat a legszigorúbb ellenőrzés is örömmel nyug-

tázhhatja. A bibliográfiai és filológiai munkában eredményeit már többször kamatoztató Stauder Mária, a repertórium összeállítója példamutató módon oldotta meg feladatát, s egy igen jól használható, jelentős anyagot feltáró repertóriummal gazdagította a szakirodalmat. Bizonyára nemcsak az irodalomtörténészek, sajtótörténészek, az egyháztörténészek számára lesz haszonnal forgatható ez a kézikönyv, hanem más szakterületeken dolgozók, valamint a *Vigilia* népes és hűséges olvasótábora számára is.

R. TAKÁCS OLGA

„Debrecen, Ó-kikötő...” Árkádiától Európáig. Jubileumi kötet Dr. Tóth Béla nyolcvanadik születésnapjára. A Mozgáskorlátozottak PIREMON Kisvállalata kiadványa. Debrecen, 1988. 86. l.

Ma, sajnos egyre kevesebb a kutatással is foglalkozó középiskolai tanár. A gimnáziumba kerülő, friss diplomás oktató magára véve a tanítás örömteli nyűgét, túlórákat vállal, mellékállásban dolgozik, hogy magát és családját valahogyan eltartsa, s közvetlen künyezete, az iskola vagy a város története, irodalma, képzőművészete érdeklődését nem vagy csak alig köti le, ideje híján nem is kötheti le.

Ezért örömdetes, hogy a nyugdíjaztatásáig mindvégig gimnáziumi tanárként dolgozó Tóth Béla tiszteletére készült jubileumi kötetet kézbe vehettem. A nyolcvanadik esztendején is már túllépő tudós tanár a munkát még most sem fejezte be, nyugalomba talán soha nem vonul, csak a cikkeiről, könyveiről készült bibliográfia anyagát zárta le 1988. november 30-án Lenkey István. A kötet három egymástól világosan elkülöníthető fejezetre bontható. A köszöntőt Bitskey István a Kossuth Lajos Tudományegyetem Régi Magyar Tanszékének professzora írta. Ezt Tóth Béla három tanulmánya követi: az első Tompa László költő hatvanadik születésnapjára készült 1944-ben és Szepsiszentgyörgyön jelent meg. A második a debreceni puritanizmus történetét tárgyalja, a harmadik Félegyházi László festészetét mutatja be. A korábban már különböző helyeken megjelent tanulmányok kiválóan reprezentálják a tanár úr érdeklődési körét. Könnyedén mozog kora irodalmában, otthon van a XVI—XVIII. századi reformáció történetében, s nagyon sok kritikát közöl képzőművészekről vagy kiállításairól.

E három, témában és időben nagyon nehezen egybefogható érdeklődési kör mellett figyelme a klasszikus latin irodalom felé is fordul. Első könyvem, amit fiatal tanárként megvettem, Lucretius *De rerum natura* című munkájának műfordítása. Ez is Tóth Béla munkája. S a jubileumi kötet harmadik „fejezete” írásainak bibliográfiája, amely már számával is lenyűgözi az olvasót. Összesen 521 tétel jelzi a nyolcvanéves tanár munkásságának eredményét. Közöttük több könyv, számtalan alapos tanulmány, s még több könyvrecenzió.

A bibliográfia 1925-tel kezdődik. 1931/32-ben már Szabó Dezső és Móricz Zsigmond egy-egy művét recenzeálta. 1934-ben Gyöngyösi Istvánról értekezik. Képzőművészeti kritikáinak hosszú sora csak az ötvenes évek közepétől kezdődik. S beleolvassván ezekben az írásokba, meggyőződhetünk arról, hogy a „tudós tanár” a modern képzőművészetben is tanáros precizitással tájékozódik.

A *Magyar Könyvszemle*ben 1975 óta publikál, Szilágyi Tönkö Mártonról (1977), Debrecen könyvtári kultúrájáról, Kerekes Ferencről. Számos egyéb fórumban jelentek meg írásai. Az önálló, különböző kiadóknál napvilágot látott kötetei mellett a helyi időszaki kiadványokban, a *Hajdú-Bihari Napló*ban, a *Reformátusok Lapjában*, *Az Alföldben*, a *Déri Múzeum évkönyveiben* publikál. Ezek az írásai azonban nemcsak Debrecen vagy a környék lakóinak érdeklődési körét elégíthetik ki, hanem az ország figyelmét is felkelthetik. A tanár, a filológus, a precíz recenzens, a képzőművészetek értő kritikusa így mindannyiunk mestere lett. Azoknak is, akik óráit soha nem hallgathattuk, legfeljebb előadásainak szigorú szerkezetében, cikkeinek stílusában gyönyörködhetünk. Tanítványai hálás szeretettel övezték nyolcvanadik születésnapján, s bizonyára szeretettel veszik körül ma is, hisz megtanította őket az irodalom, a képzőművészet, a klasszika filológia és a közelebbi múlt értő szeretetére, s stílus gazdag fordulataira s állandó gazdagításának múlhatatlan szükségességére és a szinte megállás nélküli munkára.

A Lenkey István szerkesztésében és válogatásában megjelent kiadvány érdemes vállalkozás. Figyelmebe ajánlom a könyvtári szakembereknek, irodalom- és művészettörténészeknek, képzőművészeknek és íróknak, hely- és egyháztörténészeknek, s a pedagógusoknak, akik Tóth Béla tanár úr munkájából sokszoros példát vehetnek, s munkáit haszonnal forgathatják.

KILIÁN ISTVÁN

Kotvan, Imrich — Frimmová, Eva: Incunabula quae Martini in bibliotheca nationali slovacae societatis Matica slovenské dictae asservantur. Martin, 1988. 262 l., Matica slovenská.

1.

1863-ban alapították Turócszentmártonban a szlovákok kulturális egyesületét, a Matica slovenskát. Az intézménynek már a kezdetektől külön könyvtára is volt. Az ebben őrzött ősnymotatványok ismertetésére első alkalommal 1948/1949-ben került sor Boris Bálint tollából. Az időközben bekövetkezett gyarapodásokkal egyetemben 1961-ben az immár 61 darab 15. századi kiadványt Imrich Kotvan újra összefoglalta (vö. *Magyar Könyvszemle* 1964. 105.). 1975-ig az ebbe a kategóriába tartozó művek száma már 78-ra emelkedett. Ekkor a Matica slovenska pozsonyi, jászói, nagyapponyi, iglói és nagy-szombati gyűjtőhelyeiről, ahol az állami tulajdonba vett könyvtárakat dolgozták fel, beszállították ezek állományát az időközben elkészült új épületébe. Az ősnymotatványok száma ilyen módon hirtelen 457-re nőtt. Ez olvasható ki a szlovákiai közgyűjteményekben található ősnymotatványok központi katalógusából, amelyet ugyancsak Kotvan állított össze 1979-ben (vö. *Magyar Könyvszemle* 1983. 111—116.).

A könyvtárteknek ez az északi szomszédainknál tapasztalható koncentrációja azóta is folytatódott, mert bekerültek a Matica slovenskába a korábban Körmöcbányán őrzött 15. századi könyvek is. Mintegy másfél tucanyi darabbal pedig időközben más forrásokból gyarapodott a turócszentmártoni könyvtár. Így az itt található ősnymotatvány-gyűjtemény immár 505 különböző kiadvány 597 példányából áll. Ez a szám nemzetközi mércével mérve is jelentősnek mondható. Nyilván ez lehetett az indítéka, hogy erről az állományról immár új, önálló kiadványt állított össze Kotvan, ill. jelentetett meg a Matica slovenska. A munka elkészítésének befejezése előtt Kotvan, a szlovákiai ősnymotatvány-szakértő meghalt. (vö. *Magyar Könyvszemle* 1984. 376—377.), így a végső munkálatok utódjára a pozsonyi Egyetemi Könyvtárban és egyben lányára, Eva Frimmovára maradtak.

Az új kiadvány szerkezete és abban a példányok ismertetése lényegében megegyezik az 1979-ben közreadott szlovákiai központi ősnymotatvány-katalógusban található leírásokkal. Így érdemes a figyelmet különösen a kilenc évvel korábban napvilágot látott kiadványban